

reformatische basisschool

Zevensprong 1-3
2907 TK Capelle aan den IJssel
Telefoon: (010) 451 10 55
Fax: (010) 442 66 72
e-mail: info@rehobothschool-capelle.nl

NOTITIE BURGERSCHAPSKUNDE

In onderstaand document besteden we aandacht aan het expliciteren van een visie op burgerschap en sociale integratie, in relatie tot de pedagogische en godsdienstige of levensbeschouwelijke uitgangspunten, en de wijze waarop deze visie operationeel kan worden in de onderwijspraktijk. We stellen ons hierbij de volgende vragen:

- Waar staan we voor als school (welke kernwaarden),
- Hoe maken we dat waar (in de klas, op het plein, als school),
- Hoe weten we dat? Toetsing en evaluatie.

1. Historische achtergrond/ exposé.

De discussie over sociale cohesie, bezielde verband, gevoel voor eenheid etc. heeft te maken met ontwikkelingen van de Nederlandse samenleving, waar een gebrek aan cohesie aan het licht is getreden.

Burgerschapsvorming moet nu jonge burgers (want dat zijn leerlingen immers!) de basiskennis, vaardigheden en houding bijbrengen die nodig zijn om een actieve rol te kunnen spelen in de eigen leefomgeving en in de samenleving in de vorm van sociale participatie.

Ze dienen kennis te maken met begrippen als democratie, grond- en mensenrechten, duurzame ontwikkeling, conflicthantering, sociale verantwoordelijkheid, gelijkwaardigheid en het omgaan met maatschappelijke diversiteit. Die kennis komt niet alleen uit het boekje, maar wordt ook geleerd door te oefenen in de praktijk.

Het onderwijs zou zo het instrument moeten worden tot gelijkgezinde burgers.

Verder moeten scholen uit hun isolement worden gehaald, o.a. door bekendheid met en betrokkenheid op de Nederlandse cultuur. Daarbij moeten leerlingen respect krijgen voor andere culturen.

2. Wat is het christelijke antwoord/ een benadering vanuit de christelijke identiteit.

Augustinus heeft in zijn boek 'De stad Gods' twee concepten uitgewerkt, namelijk twee steden en twee karakteristieke typen burgers: de stad van God en de stad van de mens. De twee steden zijn de stad van geloof (stad van God) versus de stad van het ongeloof (stad van de mens). In de stad van de mens komt men via de geboorte.

In de stad van God komt men via wedergeboorte. In de stad van God heerst ootmoed en gehoorzaamheid. In de stad van de mens heerst rebellie en opstand. Het onderscheid tussen de hemelse stad en de aardse stad ligt in de liefde tot God versus de liefde voor jezelf. Een wedergeboren mens leeft in twee werelden: in de wereldse stad en in de hemelse stad.

Vanuit christelijke identiteit kinderen vormen tot burgers van het koninkrijk van God kan alleen door genade: door genade krijgt men lidmaatschap aan het koninkrijk van God.

We zijn de overtuiging toegedaan dat God ons regeert d.m.v. wettig over ons geplaatste overheden. Dat betekent niet dat we kunnen opvoeden naar de staat toe. Integendeel, de antithese is hier onvermijdelijk. Onze school kan niet kritiekloos maatschappijvolgend zijn. De leerlingen moeten met de maatschappelijke vragen in aanraking worden gebracht.

reformatische basisschool

Zevensprong 1-3
2907 TK Capelle aan den IJssel
Telefoon: (010) 451 10 55
Fax: (010) 442 66 72
e-mail: info@rehobothschool-capelle.nl

Het doel hiervan is dat ze vanuit een bijbelse grondhouding kritisch-constructief in de maatschappij leren staan om te onderscheiden tussen goed en kwaad, tussen recht en onrecht. Vanuit Gods Woord dienen ze opgevoed te worden tot verantwoordelijke burgers. Hierin zijn we niet bezig de kinderen te manipuleren of te indoctrineren. Deze begrippen die een negatieve lading hebben betekenen heel wat anders dan het innemen van een bepaald, geargumenteed standpunt dat we de kinderen inscherpen. Het bijbelse 'er staat geschreven' heeft niets met manipuleren en indoctrineren te maken.

We dienen als school te waken voor het opleggen of verspreiden van doctrines en voor elke vorm van verabsolutering van het relativisme en een universele waarheidsaanpak. We staan in deze wereld en moeten door deze wereld zonder van deze wereld te zijn. Christenen hebben een taak op deze aarde. Zij leven in een antichristelijke samenleving. Een samenleving waarin ze niet thuis zijn en horen. In verband met ons onderwerp lezen we in Jeremia 29:7 dat de Heere tot de gevankelijk weggevoerden onder andere zegt dat zij de vrede van de stad moeten zoeken, waarheen Hij hen heeft doen wegvoeren en dat ze zullen bidden voor die stad tot de Heere, want in de vrede van die stad zullen zij zelf ook vrede hebben. Dat betekent niet dat zij zich met de religie en de cultuur van die stad moeten vermengen. Zij moeten innerlijk en uiterlijk leven naar Gods geboden. Zij behoren een voorbeeld te zijn voor de inwoners van die stad, zodat ook op die stad vrede zal rusten. Het betekent ook een krachtig getuigen tegen de zonden en de afgoderij. Het betekent ook voor ons het bevorderen van christelijke naastenliefde en christelijke verdraagzaamheid. Niet om de indruk te wekken dat alle godsdiensten wel tot vrede zullen leiden, maar opdat de heidense samenleving jaloers zou worden op de ware vrede met God door Christus.

Uitgangspunt in de ontmoeting met de ander is Gods Woord en de Tien Geboden, die heilzaam zijn voor schepping, medemens en maatschappij.

Om nu de leerlingen de basiskennis, vaardigheden en houding bij te brengen die nodig zijn om een actieve rol te kunnen spelen in de eigen leefomgeving en in de samenleving dienen we niet alleen aandacht te besteden aan de principiële, maar ook aan de praktische kant van waarden en normen, die van belang zijn binnen het geheel van burgerschapskunde.

Vooraf in de tweede tafel van de Wet of Tien geboden (de laatste 6 geboden) vinden we veel aanknopingspunten als het gaat om waarden t.a.v. onze relatie tot de schepping, de medemens en de maatschappij. Ten aanzien van het bepalen van onze visie op burgerschap zijn deze waarden allen relevant.

Bij waarden in relatie tot de schepping denken we aan respect, zorgzaamheid, verantwoordelijkheid, zorgvuldigheid, duurzaamheid, soberheid, matigheid, kortom rentmeesterschap.

Een aantal uit deze waarden voortkomende normen, die van belang zijn voor goed burgerschap zijn:

- geen verspilling van materialen en middelen
- gebruik van duurzame materialen bevorderen
- zorg voor de dieren- en de plantenwereld
- zorgvuldig omgaan met het milieu (voorkom vervuiling, zorg voor het leefmilieu: regels op school b.v.)
- aandacht voor productveiligheid.

reformatische basisschool

Zevensprong 1-3
2907 TK Capelle aan den IJssel
Telefoon: (010) 451 10 55
Fax: (010) 442 66 72
e-mail: info@rehobothschool-capelle.nl

Bij waarden in relatie tot de medemens denken we dan aan: trouw, zorgzaamheid, solidariteit, oprechtheid, rechtvaardigheid, loyaliteit, tolerantie, integriteit, respect, verantwoordelijkheid, dienstbaar, transparantie, gezag en tevredenheid, kortom: dienstbaarheid.

Een aantal uit deze waarden voortkomende normen, die van belang zijn voor goed burgerschap zijn:

- Sociale houding tegenover elkaar, met aandacht voor collegialiteit en teamvorming
- De ander in zijn waarde laten
- Doen wat je zegt en zeggen wat je doet
- Integer omgaan met elkaar en respecteren van onderlinge verhoudingen
- Niet toelaten van enige vorm van agressie of geweld
- Dienstbaar opstellen in onderlinge verhoudingen en respect voor gezagsverhoudingen
- Het scheppen van een veilig leefklimaat
- Het rechtvaardig handelen met de ander

Bij waarden in relatie tot de maatschappij denken we aan objectiviteit, gerechtigheid, verantwoordelijkheid, solidariteit, transparantie, gezag en respect, kortom gerechtigheid.

Een aantal uit deze waarden voortkomende normen, die van belang zijn voor goed burgerschap zijn:

- Bescherming van anders denkers
- Een goede balans tussen werken en rusten met aandacht voor de zondagsrust.
- Het zorgdragen voor en handhaven van een goede wetgeving
- Het leren gehoorzamen van burgers aan wet- en regelgeving in zoverre deze overeenkomt met de inhoud van Gods Woord en geboden
- Het creëren en beschermen van een veilige (werk)omgeving

De Bijbel wijst ons de koers ten aanzien van de invulling van burgerschap die zegenrijk is voor onze maatschappij. Dat is waar ten aanzien van de grondhouding (de naaste liefhebben als zichzelf) als ten aanzien van de praktische uitwerking die de Bijbel ons daarin geeft. We noemen hier ter illustratie enkele Bijbelpassages waar burgerschap in oudtestamentische voorschriften gestalte krijgt:

- Leviticus 25:35 : Zorg voor de armen
- Deuteronomium 16:19 : rechtvaardige rechtspraak
- Deuteronomium 22: 1-5: zorg voor de naaste
- Deuteronomium 24:20 : zorg voor armen en vreemdelingen
- Deuteronomium 25:13 : eerlijkheid
- Jeremia 29:7 : het welzijn voor de samenleving zoeken

3. Afbakening

We bieden burgerschapskunde op onze school geïntegreerd aan, dat wil zeggen dat er geen apart roosteruur voor is, maar dat kinderen tot burgers worden gevormd door de thema's en onderwerpen die in de reguliere lessen aan de orde zijn. De school is daarbij een oefenplaats voor het maatschappelijk verkeer.

De nodige vorming vindt plaats in de groepen 1 tot en met 8, de kennisoverdracht zal voornamelijk in de bovenbouw zijn.

reformatische basisschool

Zevensprong 1-3
2907 TK Capelle aan den IJssel
Telefoon: (010) 451 10 55
Fax: (010) 442 66 72
e-mail: info@rehobothschool-capelle.nl

4. Doelstellingen

- De leerlingen kennen de eigen identiteit vanuit de eigenheid van het christen zijn.
- Zij leren zich gedragen vanuit algemeen aanvaarde waarden en normen, die hun basis vinden in Gods Woord. (kerndoel 37)
- De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger. (kerndoel 36)
- De leerlingen 'kennen' de spelregels van onze samenleving. Voor zover dat van hun leeftijd verwacht mag worden, weten ze iets van de wijze waarop onze samenleving is georganiseerd en de waarde daarvan. Ze weten ook de weg in het maatschappelijk verkeer. (kerndoel 36)
- De leerlingen begrijpen dat ze met behoud van de eigen identiteit onze naaste met respect tegemoet dienen te treden, waarbij verschillen in uiterlijk, leefwijze of in overtuiging niet mogen leiden tot afwijzing. (kerndoel 38)
- De leerlingen hebben kennis van de achtergronden van andere culturen. (kerndoel 38)
- Zij begrijpen de situatie en de mogelijke problematiek van mensen die vanuit niet westerse cultuur in Nederland wonen. Ze leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de multiculturele samenleving een rol spelen. (kerndoel 38)
- De leerlingen kennen enkele problemen uit onze multiculturele samenleving en hebben hierover nagedacht. (kerndoel 38)
- De leerlingen zijn hulpvaardig.
- De leerlingen kunnen samenwerken met anderen. Ze kunnen hun eigen standpunt op een goede manier naar voren brengen en hoe ze tot een gemeenschappelijk standpunt kunnen komen.
- De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen. (kerndoel 34)
- De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument (kerndoel 35)
- De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu (kerndoel 39)

5. Kernbegrippen

Vanuit de basiswaarden van een democratische rechtstaat omschrijven we nu hoe een aantal kernbegrippen invulling krijgt binnen onze school.

Vrijheid van meningsuiting

Het is een verworven democratisch recht, dat je mag schrijven of zeggen wat je denkt, mits het is ingekaderd binnen Gods Woord en de wetgeving. Zo mag je je naasten noch met gedachten, noch met woorden of enig gebaar, veel minder nog met de daad door jezelf of door anderen onteren, kwetsen, haten of doden. (H.C. 105)

Tijdens de lessen geschiedenis, b.v. rond verkiezingsprojecten is er in de bovenbouw aandacht voor democratische waarden.

reformatische basisschool

Zevensprong 1-3
2907 TK Capelle aan den IJssel
Telefoon: (010) 451 10 55
Fax: (010) 442 66 72
e-mail: info@rehobothschool-capelle.nl

Gelijkwaardigheid

Gelijkwaardigheid betekent dat alle mensen van gelijke waarden zijn, ongeacht hun denkbeelden of gebruiken. Het zijn schepselen Gods. We houden de leerlingen voor, dat we wel iemands overtuiging of geloof op basis van Gods Woord mogen afwijzen, maar nooit de persoon. Want God verbiedt alle nijd, haat, toorn en gebiedt dat wij onze naaste liefhebben als ons zelf. Dat betekent dat we hen geduld, vrede, zachtmoedigheid en barmhartigheid bewijzen, zijn schade, zoveel als ons mogelijk is afkeren en zelfs ook onze vijanden goed doen. (H.C. 107)

Begrip voor anderen

Begrip voor anderen betekent dat je probeert te begrijpen, waarom anderen bepaalde denkbeelden of gebruiken hebben. We leren onze kinderen dat ze hun naasten nut, waar het kan en mag moeten bevorderen en met anderen moeten handelen zoals ze zouden willen dat ook met hen gehandeld zou worden. Ook hier speelt een grote rol het verschil tussen het afwijzen van iemands denkbeelden en iemands persoon.

Vanuit onze identiteit kan het niet anders of we wijzen denkbeelden, ideeën en overtuigingen af die in strijd zijn met Gods Woord, maar de persoon derhalve niet. (H.C. 111)

Ook op school speelt het begrip hebben voor anderen een grote rol. Kinderen moeten zich ook onderling veilig kunnen voelen. De missie van onze school is 'Verantwoord omgaan met verschillen'. Vanuit deze missie geredeneerd vindt de school dat ieder kind zijn of haar eigen benadering vraagt: elk kind is uniek. Daarom streven we ernaar dat elk kind in de klas en op school zich veilig voelt.

Dit willen we bereiken door een vertrouwde omgeving te scheppen. We proberen op school een klimaat te scheppen dat overeenkomt met de thuissituatie.

Om ervoor te zorgen dat het kind zich veilig voelt is het volgende door de school aan activiteiten ondernomen:

- In de school hangt een biljet van de stichting Chris, waar leerlingen te allen tijde telefonisch contact mee op kunnen nemen, als er op school of thuis of elders iets niet in orde is.
- Er zijn algemene schoolregels en fatsoensregels opgesteld, er zijn klasseregels over het omgaan met elkaar en er is sprake van een regel van de maand. Deze regels komen regelmatig aan de orde.

Verdraagzaamheid / Afwijzen van onverdraagzaamheid

Verdraagzaamheid betekent dat je de mening of het gedrag van een ander accepteert, ook al ben je het er niet mee eens. Tolerantie heeft voor ons wel zijn begrenzingsen. Het dient niet in eerste instantie en alleen ingekaderd te zijn in de Nederlandse wetgeving, maar bovenal in de eerste plaats in Gods Woord. Alles wat de bijbel afwijst dienen ook wij als mening of overtuiging af te wijzen, daarbij zoals al eerder vermeld de persoon in waarde latend.

De school wil de kinderen wel leren met de verschillen van mensen binnen en buiten de klas om te gaan. Aandachtspunten ten aanzien van bovenstaande zijn:

reformatische basisschool

Zevensprong 1-3
2907 TK Capelle aan den IJssel
Telefoon: (010) 451 10 55
Fax: (010) 442 66 72
e-mail: info@rehobothschool-capelle.nl

- het belang van liefde, orde en gezag
 - aandacht voor sociaal-emotioneel functioneren van de leerling
 - intensief contact tussen school en ouders
 - aandacht voor de naaste: zending, financiële adoptie en acties t.b.v. een goed doel
- De school geeft ook aandacht aan een beleefde en gehoorzame omgang van de kinderen met allen die boven hen staan.

Autonomie

Autonomie betekent dat iedereen zelf kan bepalen wie hij/zij wil zijn en hoe hij/zij zijn/haar leven wil leiden.

Het kind is echter niet autonoom, is niet onafhankelijk. In de bijbelse antropologie past de autonome mens niet. Dienstbaarheid is een beter begrip.

De mens heeft een taak en verantwoordelijkheid meegekregen al Imago Dei (beelddrager Gods). Ook na de zondeval heeft de mens dit beeld Gods in ruimere zin, dank zij Gods algemene genade behouden. De mens bleef een redelijk-zedelijk wezen. Hij behield ook de roeping een goed rentmeester te zijn en daarmee zijn verantwoordelijkheid voor zichzelf, zijn medemens en de schepping. Daarom is verantwoordelijkheid een passender begrip dan onafhankelijkheid af autonomie. Het drukt uit de mogelijkheid die een kind nog heeft tot (zelf)ontwikkeling en zelfstandigheid, maar tevens tot afhankelijkheid en dienstbaarheid. Het dienen van elkaar door de liefde is de ware christelijke vrijheid die gepaard gaat met het leven door de Geest en het wandelen door de Geest.

Gewetensvorming is hierin zeer belangrijk. Deze richt zich op het helpen van het kind zich verantwoordelijk te gedragen in situaties van vrijheid. Op lange termijn betekent dit: staan in de wereld zonder van de wereld te zijn.

6. De school als oefenplaats

De school is een oefenplaats voor goed burgerschap. In de klas en op het schoolplein krijgt de leerling te maken met processen, gedragingen en gebeurtenissen die ook voorkomen in de 'echte' samenleving.

Op school wordt de leerling gestimuleerd voor zijn mening uit te komen en respect te hebben voor mensen die anders zijn. Hij kan zijn sociale competenties verder ontwikkelen, wordt zich bewust van zijn sociale rechten en plichten en kan meedenken en meebeslissen. De school is voor de leerling een venster op de samenleving.

De school biedt oefensituaties waarbij kinderen kunnen leren zich verantwoordelijk te gedragen of heel concreet: zelfstandig(er) werken, keuzemogelijkheden bieden, samen laten werken, zorgtaken geven voor planten, bord, schoonhouden omgeving en klassendienst invoeren e.d. Hieraan vooraf en ermee gepaard gaan zaken als:

- Gewoontevorming
- Duidelijke verwachtingen kenbaar maken (kinderen uitdagen tot groot worden)
- Regels afspreken en grenzen aangeven

Maar ook kunnen we kinderen hierin ondersteunen door vaardigheden aan te leren en attitudes te vormen zoals:

- Ontvangst en klassengesprekken voeren
- Een kritische houding ontwikkelen: kritisch waarnemen en lezen
- Ontdekkend en ervarend leren

De relatie en het pedagogisch klimaat spelen hierin een grote rol.

reformatische basisschool

Zevensprong 1-3
 2907 TK Capelle aan den IJssel
 Telefoon: (010) 451 10 55
 Fax: (010) 442 66 72
 e-mail: info@rehobothschool-capelle.nl

7. Hoe maken we dat waar?

Een globale inventarisatie van tot op heden voorkomende aandachtsgebieden t.a.v. burgerschapskunde levert vanuit de gestelde doelen het volgende op:

<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen kennen de eigen identiteit vanuit de eigenheid van het christen zijn. • Zij leren zich gedragen vanuit algemeen aanvaarde waarden en normen, die hun basis vinden in Gods Woord. (kerndoel 37) 	<ul style="list-style-type: none"> • Lessen bijbelse geschiedenis, met name daar waar het gaat om invulling van de tweede tafel van de wet, het rentmeesterschap, de dienstbaarheid en gerechtigheid in de praktijk. • De behandeling van de Tien Geboden in de bovenbouw van de school, waar het gaat om de wijze waarop we in de wereld moeten staan. • Er is aandacht voor begeleide confrontatie met uitingen in de samenleving vanuit eigen identiteit. Zie hiervoor de notitie "Begeleide confrontatie" • Vanuit Gods Woord komen in de bijbelvertellingen en bij de behandeling van de geboden begrippen als soberheid, matigheid, verantwoordelijkheid, zorgvuldigheid, zorgzaamheid, kortom rentmeesterschap aan de orde. • De kinderen krijgen voorbeelden in hun leefomgeving vanuit ouders en leerkrachten (identificatiefiguren) • Er is aandacht met ouders als partners van de school voor omgang met elkaar, sociale cohesie, gedragsproblematiek e.d. • <i>De school gaat in de komende jaren investeren in het voeren van gesprekken met leerlingen e.d.</i> • De school wil door middel van het digitaal pedagogisch LVS 'Zien' inzicht krijgen in het pedagogisch klimaat en de veiligheid van leerlingen op onze school. • De school doet onderzoek naar het afnemen van een tevredenheidsonderzoek onder leerlingen om aspecten als veiligheid, respect, zorg en rechtvaardigheid e.d. te onderzoeken.
<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger. (kerndoel 36) • De leerlingen 'kennen' de spelregels van onze samenleving. Voor zover dat van hun leeftijd verwacht mag worden, weten ze iets 	<ul style="list-style-type: none"> • Geschiedenis: Bij de behandeling van termen als democratie, communisme, kapitalisme, dictatuur e.d. en bij het opkomen van politieke stromingen, verzuiling en de ontwikkelingen inde 20^e en 21^e eeuw; het belang van mensenrechten (b.v. bij de behandeling van de slavernij; Anne Franck); de behandeling van staatsinrichting • Aardrijkskunde: Bij de behandeling van landen waar de kernwaarden van de democratie en goed burgerschap met voeten worden getreden; het

reformatische basisschool

Zevensprong 1-3
 2907 TK Capelle aan den IJssel
 Telefoon: (010) 451 10 55
 Fax: (010) 442 66 72
 e-mail: info@rehobothschool-capelle.nl

<p>van de wijze waarop onze samenleving is georganiseerd en de waarde daarvan. Ze weten ook de weg in het maatschappelijk verkeer.</p>	<p>behandelen van actuele spanningen en conflicten in de wereld tegen hun achtergrond; het behandelen van andere godsdiensten en levensovertuigingen.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aan de hand van de actualiteit komen onderwerpen als politie, rechtspraak, verantwoordelijkheid van de burger en dergelijke regelmatig aan de orde.
<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen begrijpen dat ze met behoud van de eigen identiteit onze naaste met respect tegemoet dienen te treden, waarbij verschillen in uiterlijk, leefwijze of in overtuiging niet mogen leiden tot afwijzing. 	<p>Leerkrachten spreken met respect over de naaste, van welke aard of achtergrond dan ook.</p> <ul style="list-style-type: none"> • respect tussen leerkrachten en leerlingen onderling, • respect hebben voor anderen, ook voor personen met andere opvattingen die wel eens onze school bezoeken. • Er is een pestprotocol en een protocol kindermishandeling, hetgeen gebruikt wordt in dien dit nodig of wenselijk is. • De school heeft twee vertrouwenspersonen kinderen aangesteld, waar leerlingen naartoe kunnen als ze zich onveilig voelen. • Tijdens de lessen sociaal-emotionele vorming (methode Bomjeda, Kanjertraining en lessen weerbaarheid gr. 1 t/m 6) wordt aandacht besteed aan het omgaan met elkaar en anderen. • Er zijn op school SOVA-trainingen voor kinderen die dat nodig hebben. • De school besteedt veel aandacht aan het bevorderen van de sociale competenties van leerlingen zoals het omgaan met elkaar en anderen, samenwerken, oplossen van problemen, gesprekken voeren met kinderen e.d. • De school confronteert leerlingen binnen de schoolmuren met andersgezinden: er komen b.v. leraren van Het Kunstgebouw (kunstzinnige vorming), die niets hebben met onze identiteit, maar wel lessen KV komen geven. Dit geldt ook voor lessen van de politie: Het schooladoptieplan in groep 7 en 8, voedingslessen van het voedingscentrum in groep 6.
<ul style="list-style-type: none"> • De leerlingen hebben kennis van de achtergronden van andere culturen. • Zij begrijpen de situatie en de mogelijke problematiek van mensen die vanuit niet westerse cultuur in Nederland wonen. Ze leren hoofdzaken over geestelijke 	<ul style="list-style-type: none"> • het behandelen van andere godsdiensten en levensovertuigingen bij aardrijkskunde en via thema's en projecten.

reformatorische basisschool

Zevensprong 1-3
 2907 TK Capelle aan den IJssel
 Telefoon: (010) 451 10 55
 Fax: (010) 442 66 72
 e-mail: info@rehobothschool-capelle.nl

<p>stromingen die in de multiculturele samenleving een rol spelen. (kerndoel 38)</p>	
<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen kennen enkele problemen uit onze multiculturele samenleving en hebben hierover nagedacht. (kerndoel 38) 	<ul style="list-style-type: none"> Aan de hand van actualiteiten wordt gesproken over de vreemdeling in onze poorten. B.v. de vluchtelingenproblematiek, asielzoekers e.d.
<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen zijn hulpvaardig. 	<ul style="list-style-type: none"> Er is aandacht voor het vergroten van sociale vaardigheden tijdens lessen sociaal-emotionele vorming (Kanjertraining en Bomjeda) en tijdens op school georganiseerde SOVA-trainingen met leerlingen. Ook zaken als respect hebben voor en integer omgaan met elkaar, voorkomen van agressie, gehoorzaamheid e.d. komen hier aan de orde. Er is veel aandacht voor het creëren van een veilig pedagogisch leer- en leefklimaat op school. Vanuit onze missie staan we voor dienstbaarheid naar elkaar.
<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen kunnen samenwerken met anderen. Ze kunnen hun eigen standpunt op een goede manier naar voren brengen en hoe ze tot een gemeenschappelijk standpunt kunnen komen. 	<ul style="list-style-type: none"> Een kritische houding ontwikkelen: kritisch waarnemen en lezen Ontdekkend en ervarend leren Er is aandacht voor coöperatief leren volgens vastgestelde regels in de groepen.
<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen. (kerndoel 34) 	<ul style="list-style-type: none"> Biologie en SOVA: Er is aandacht voor de gezondheid en veiligheid van de leerlingen zelf en anderen. In de methode "Wonderlijk gemaakt" besteden we in groep 7 en groep 8 expliciet aandacht aan seksuele opvoeding, waarbij de ouders thuis eerst de gelegenheid hebben en daarna de juf of meester. We willen niet dat onze kinderen op de straat worden voorgelicht.
<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument (kerndoel 35) 	<ul style="list-style-type: none"> Verkeer: als deelnemer in het verkeer worden de leerlingen gewezen op hun verkeersgedrag: jezelf en anderen niet moedwillig in enig gevaar begeven (HC 105)
<ul style="list-style-type: none"> De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu (kerndoel 39) 	<ul style="list-style-type: none"> geen verspilling; zorg voor dieren, planten en biodiversiteit; milieubewust handelen e.d.

reformatorische basisschool

Zevensprong 1-3
2907 TK Capelle aan den IJssel
Telefoon: (010) 451 10 55
Fax: (010) 442 66 72
e-mail: info@rehobothschool-capelle.nl

8. Toetsing en evaluatie

Er zal de komende tijd aandacht zijn voor toetsings- en/of evaluatie instrumenten, ondermeer vanuit de SLO. In samenwerking met andere scholen uit de federatie zal over het toetsen en evalueren worden nagedacht.

reformatorische basisschool

Zevensprong 1-3
 2907 TK Capelle aan den IJssel
 Telefoon: (010) 451 10 55
 Fax: (010) 442 66 72
 e-mail: info@rehobothschool-capelle.nl

9. Attitude- vaardigheid- reflectie- kennis

Uit het onderzoek dat de SLO onder onze groep 7 leerlingen heeft afgenomen blijkt dat bij de vier deelgebieden, te weten democratisch handelen, maatschappelijk verantwoord handelen, omgaan met conflicten en omgaan met verschillen de kolom "kennis" boven het gemiddelde scoort. Juist op het gebied van Attitude, Vaardigheid en Reflectie blijken de scores juist lager te zijn. Een voorzichtige eerste conclusie lijkt dan: onze kinderen weten wel hoe het moet, maar vinden zichzelf minder vaardig en hanteren ook minder dan de vergelijkingsgroep een gewenste houding. Ze weten het wel, maar ze doen het niet. Dit geldt met name bij het omgaan met verschillen, omgang met buitenlanders. In de bovenbouw zullen de uitkomsten van het SLO- onderzoek nader worden bekeken en geanalyseerd. Vanuit deze matrix zullen dus de eerder genoemde doelen worden aangevuld met verbeterdoelen vanuit het onderzoek.

	Attitude	Vaardigheid	Reflectie	Kennis
	Een kind dat Beschikt over deze attitude.	Een kind dat beschikt over deze vaardigheid.	Een kind dat beschikt over deze reflectie.	Een kind dat beschikt over deze kennis.
Democratisch handelen Het aanvaarden van en bijdragen aan een democratische samenleving.	Wil recht doen aan iedereen, ieders stem horen, dialoog aangaan en meerderheids- en minderheidsstandpunten respecteren, en wil een actieve, kritische bijdrage leveren.	Kan het eigen standpunt naar voren brengen luisteren naar de standpunten van anderen en deze serieus nemen.	Denkt na over (on) democratische kwesties, kwesties van (on)macht en (on)gelijke rechten.	Weet wat democratische principes zijn en wat het handelen volgens die principes inhoudt. ➤ (grond) rechten ➤ Het horen van ieders stem etc.
Maatschappelijk verantwoord handelen Medeverantwoordelijkheid nemen voor de leefgemeenschappen waartoe men behoort.	Wil zich sociaal rechtvaardig opstellen, is bereid tot zorg en hulp, en wil de ander en het milieu niet schaden door het eigen gedrag. Sociaal rechtvaardig = niemand uitsluiten, zorgen dat iedereen mee kan doen.	Kan zich sociaal rechtvaardig opstellen, zich aan spelregels houden, iets bijdragen aan het collectief belang en weet te voorkomen dat de ander of het milieu geschaafd wordt door het eigen gedrag.	Denkt na over groepsprocessen (belangen, - tegen- stellingen; sociale cohesie) het effect handelen op anderen (grenzen van keuzevrijheid; een ander niet tot last zijn), sociale processen (in- en uitsluiting).	Kent sociale regels. Sociale regels zijn wettelijke of ongeschreven regels voor het sociaal verkeer
Omgaan met conflicten	Wil conflicten oplossen, is bereid het	Kan duidelijk maken wat het van iets vindt, kan	Denkt na over hoe het conflict heeft kunnen	Weet dat overleg met de ander een goed manier is

reformatorische basisschool

Zevensprong 1-3
 2907 TK Capelle aan den IJssel
 Telefoon: (010) 451 10 55
 Fax: (010) 442 66 72
 e-mail: info@rehobothschool-capelle.nl

Betreft (lichte) conflictsituaties of belangen- tegenstellingen waarbij het kind zelf partij is.	standpunt van de ander serieus te nemen bereid samen naar een acceptabele oplossing te zoeken.	rustig blijven, kan escalatie tegaan, kan naar de ander luisteren en zich in de ander verplaatsen.	ontstaan, over de eigen rol daarin en die van de ander, en over mogelijkheden om conflicten te voorkomen of op te lossen.	om het conflict op te lossen, dat de hulp van anderen kan worden ingeroepen en dat fatsoenregels in acht moeten worden genomen.
Omgaan met verschillen Bij verschillen ‘ denken we hier met name aan sociale, culturele, religieuze en uiterlijke verschillen.	Heeft belangstelling voor andermans opvattingen en leefstijl, wil die respecteren en daarover communiceren, is bereid eigen opvattingen en leefstijl niet als enige waarheid te zien.	Kan zich bewegen in onbekende sociale situaties, kan met allerlei mensen/kinderen samenwerken, en kan met sociale spanningen omgaan. Tot dit laatste reken we ook het afwijzen van intolerant en discriminerend gedrag.	Denkt na over aard en gevolgen van verschillen tussen mensen, beweeg- redenen van zichzelf en anderen in relatie tot achtergronden van gedrag, over processen van in- en uitsluiting en over gedragsregels in verschillende sociale situaties	Weet dat culturele verschillen bestaan, heeft kennis van sociale gedragsregels in verschillende sociale situaties, weet wanneer er sprake is van vooroordeel en discriminatie